

Eugeniusz Grzegorz Wiązowski

Kardynał Stefan Wyszyński jako inspirator i protektor rozwoju życia religijnego na Pomorzu Zachodnim

Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie 20/1-2, 331-351

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Eugeniusz Grzegorz Wiązowski¹

Kardynał Stefan Wyszyński jako inspirator i protektor rozwoju życia religijnego na Pomorzu Zachodnim

Wstęp

W 1946 r. po czasowym uchyleniu unii personalnej Gniezna z Poznaniem, kard. Hlond mianowany został metropolitą warszawskim, nadal pozostając gnieźnieńskim². Odtąd prymas urzędował głównie w Warszawie. Ten stan trwał także w czasie piastowania tej godności przez prymasa Stefana Wyszyńskiego (1948 – 1981), który odegrał fundamentalną rolę w powojennej historii naszej ojczyzny, jako duchowy przywódca narodu i obrońca wiary. Kard. Wyszyński, więziony przez władze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wykazał się niezłomnością³. Obronił dla Kościoła polskiego wyjątkową pozycję w bloku wschodnim. Czterokrotnie brał udział w konklawe jako członek kolegium kardynalskiego. Przyczynił się także do wyboru Karola Wojtyły na tron papieski w 1978 r.⁴ i został uznany za jednego z najwybitniejszych Polaków XX w.⁵. Pogrzeb, który odbył się 31 maja, zgromadził tysiące ludzi. Pochowano go w kamiennym sarkofagu w bazylice archikatedralnej św. Jana Chrzciciela w Warszawie, kilka lat później został przeniesiony do kaplicy nazwanej jego imieniem. W 1986 r., tj. zaledwie pięć lat po śmierci rozpoczął się jego proces beatyfikacyjny. W 2001 r. na wniosek Sejmu RP obchodzono Rok Kardynała

¹ Eugeniusz Grzegorz Wiązowski, dr historii – absolwent Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych UKSW w Warszawie; mgr teologii – absolwent Wydziału Teologicznego UAM w Poznaniu. Autor kilkuset artykułów w miesięcznikach, dwutygodnikach i dziennikach ogólnopolskich, regionalnych oraz lokalnych. Obszar zainteresowań naukowo-badawczych: historia nowożytna, historia Kościoła, socjologia, filologia polska, teologia, filozofia.

² S. Zimniak, „*Dusza wybrana*”, *Rys salezjańskich korzeni myślenia i działania kardynała Augusta Hlonda prymasa Polski*, Rzym-Warszawa 2000, s. 124–125; E.G. Wiązowski, *Kardynał August Hlond jako twórca podstaw administracji kościelnej na Pomorzu Środkowym po II wojnie światowej*, „*Studia Koszalińsko-Kołoobrzeskie*” 18,1 (2012), s. 148–149.

³ Zob. S. Wyszyński, *Zapiski więzienne*, Paris 1982, s. 9–254; M. Szymczak, *W jednej celi z Prymasem Tysiąclecia. Rozmowa z księdzem kan. Stanisławem Skorodeckim*, Szczecin 1992, s. 5–20.

⁴ E.K. Czaczkowska, *Nie dali się poróżnić*, „*Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej*” 10 (2008), s. 26–31.

⁵ A. Grajewski, *Honor prymasa*, „*Gość Niedzielny*” 86 (2009)52, s. 38–39; Z. Zieliński, *Prymasostwo w najnowszych dziejach Polski*, „*Nasz Głos*” 5 (2013), s. 5–7.

Wyszyńskiego⁶. Tego samego roku zakończył się proces beatyfikacyjny na szczeblu diecezjalnym i akta przekazano do Watykanu. W 2013 r. Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” w sposób uroczysty przyjęło kard. Wyszyńskiego za swego patrona⁷. W publikacji niniejszej będziemy starać się uwzględnić znaczenie kard. prymasa Stefana Wyszyńskiego w tworzeniu i umacnianiu struktur Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim ze szczególnym uwzględnieniem wchodzącego w jego skład Pomorza Środkowego. Najpierw zatem odniesiemy się do okresu, kiedy Pomorze Środkowe należało do olbrzymiej administracji apostołskiej kamieńskiej, lubuskiej i prałatury pilskiej, a następnie do ordynariatu gorzowskiego. Omówimy również rolę prymasa Stefana Wyszyńskiego w ustanowieniu przez papieża Pawła VI diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej oraz okoliczności jego wizyt w Koszalinie i w Kołobrzegu. Wreszcie odrębnie odniesiemy się do jego związków ze Słupskiem i przywołamy niektóre świadectwa pamięci o słudze Bożym kard. Stefanie Wyszyńskim.

1. Okres przynależności Pomorza Środkowego do administracji apostołskiej kamieńskiej, lubuskiej i prałatury pilskiej oraz ordynariatu gorzowskiego (1948-1972)

Po nieoczekiwanej śmierci kard. Hlonda w 1948 r., którego osobowość stanowiła być może pewien hamulec dla bardziej agresywnych gestów władz polskich, na stolicy prymasowskiej zasiadł najmłodszy wówczas biskup, od 1946 r. ordynariusz lubelski S. Wyszyński. Mógł on wydawać się dla rządu partnerem łatwiejszym niż poprzednik. Rzecz w tym jednak, że reżim stawiał Kościół przed faktami dokonanymi, deklarując zarazem szczerą intencję „unormowania stosunków między Państwem a Kociołem w duchu wolności i rzetelnej troski o dobro publiczne”⁸. Metoda postępowania wobec Kościoła polegała na negocjowaniu zarzucanej przez Episkopat władzom ingerencji w sprawy kościelne. Oskarżano również Kościół o postawę wroga wobec

⁶ Z kalendarium życia ks. kard. Stefana Wyszyńskiego Prymasa Polski, H.J. Kaczmarek (opr.), w: *Stefan Kardynał Wyszyński Prymas Polski. Album*, Warszawa 1982, b. pag.; P. Borkowski, *Idea przywództwa w życiu Kościoła i narodu*, „Nasz Głos” (2013) 5, s. 2-4; J.M. Olbert, *Prymas o społecznym obliczu*, „Nasz Głos” (2013) 5, s. 8-10; Ł. Kudlicki, *Był narodowy – opręć na skale*, „Nasz Głos” (2013) 5, s. 14-15; A. M. Pycka, *Wychowawca narodu*, „Nasz Głos” (2013) 5, s. 16-18; T. Kantor, *Patron ład moralnego*, „Nasz Głos” (2013) 5, s. 31-33; A. Tomaszewski, *Prymas Tysiąclecia – zmagania o ziemię zachodnie*, „Nasz Głos” (2013) 5, s. 47-48.

⁷ T. Rzymkowski, *Stefan Kardynał Wyszyński patronem Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana”*, „Civitas Christiana” (2013) 1-2, s. 4.

⁸ *Oświadczenie ministra administracji publicznej W. Wolskiego w sprawie antypaństwowej postawy hierarchii kościelnej i uregulowania stosunków między państwem a Kościołem z 14 III 1949*, w: P. Raina, *Kościół katolicki a państwo w świetle dokumentów 1945 - 1989*, t. 1, Poznań 1994, s. 143.

ustroju⁹. Władze państwowe domagały się od Episkopatu Polski podjęcia odpowiednich działań w celu ustanowienia stałych ordynariuszy biskupich na terytoriach przyłączonych do Polski w 1945 r. Działania te nasiliły się po podpisaniu 6 lipca 1950 r. w Zgorzelcu, przez premierów Polski i Niemieckiej Republiki Demokratycznej, układu o uznaniu ostatecznego charakteru granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej. W układzie zgorzeleckim NRD wystąpiła w imieniu całych Niemiec, chociaż od 1949 r. istniała również Niemiecka Republika Federalna¹⁰.

Prymas Wyszyński, wierny odziedziczonemu po kard. Hlondzie zawierzeniu Maryi na ocalenie narodu i Kościoła, zdawał sobie jednak sprawę z tego, że Kościół nie może brnąć w ślepą uliczkę¹¹. Wystarczy wskazać na najważniejsze punkty programu duszpasterskiego kard. Hlonda, by odkryć w nich zreby „pasterzowania” jego następcy. Od stycznia 1949 r. do 20 września 1953 r., prymas Wyszyński wygłosił w sumie ok. 890 kazań, nauk, egzort i przemówień. Trasa jego podróży duszpasterskich wiodła od Lublina przez Wrocław, Opole, Nysę, Zieloną Górę, Szczecin, Gdańsk, Gdynię, Pieniężno, Jasną Górę po Toruń¹².

W dniach 3-5 lipca 1950 r. w Wyższym Seminarium Duchownym w Gorzowie Wlkp. odbywał się trzeci zjazd kapłanów administracji apostolskiej gorzowskiej¹³. Abp Wyszyński zaszczylił ów zjazd swą obecnością¹⁴. 26 stycznia 1951 r. władze państwowe ostatecznie usunęły administratorów apostolskich z diecezji na Ziemiach Zachodnich i północnych, w tym ks. Edmunda Nowickiego z Gorzowa Wlkp., a w ich miejsce – pod presją władz – kapituły mianowały wskazanych przez nie kandydatów na wikariuszy kapitulnych. Wikariusza generalnego administracji gorzowskiej, ks. Władysława Sygnatowicza natomiast władze ujęły, gdy wyjeżdżał ze Słupska po zakończeniu konferencji rejonowej. Usunięcie administratorów apostolskich było pogwałceniem prawa kanonicznego, które w przypadku odmowy zatwierdzenia powołanych wikariuszy kapitulnych przez prymasa, równałoby się schizmie pięciu diecezji¹⁵.

⁹ Tamże, s. 141.

¹⁰ K. Kowalczyk *W walce o rząd dusz. Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1956*. Szczecin 2003, s. 188-189.

¹¹ J. Żaryn, *Kościół a władze w Polsce (1945-1950)*, Warszawa 1997, s. 122; Tenże, *Stolica Apostolska wobec Polski i Polaków w latach 1944-1958*, Warszawa 1998, s. 164-167.

¹² Z. Zieliński, *Kościół w Polsce 1944-2002*, Radom 2003, s. 67, 69, 70-71, 83-84.

¹³ *Okólnik administratora Apostolskiego ks. E. Nowickiego do Wielebnego Duchowieństwa w sprawie udziału w kursie duszpasterskim w Gorzowie*, Gorzów 6 VI 1959, „Zarządzenia Administracji Apostolskiej Kamieńskiej, Lubuskiej i Prałatury Pilskiej” 6 (1950) 5-6, s. 105.

¹⁴ M. Chorzeпа, *Rozwój organizacji kościelnej na ziemi lubuskiej i Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1965*, „Nasza Przeszłość” 22 (1965), s. 130.

¹⁵ K. Kowalczyk, *W walce o rząd dusz...*, s. 10, 189

W tej sytuacji prymas Wyszyński, obawiając się rozłamu w Kościele, zdecydował się na udzielenie narzuconym wikariuszom jurysdykcji i 18 lutego 1951 r. podał do publicznej wiadomości, że zamianował w miejsce administratorów apostolskich wikariuszy generalnych. Wiernych poinformowano, że: „w wyniku przeprowadzonych zmian w zarządzie kościelnym na Ziemiach Odzyskanych – Ks. Prymas udzielił jurysdykcji kanonicznej wybranym przez Rady Konsulatorów Diecezjalnych kapłanom, którzy sprawują odtąd władzę kościelną na tych ziemiach zgodnie z prawem kanonicznym”¹⁶, mianując ich jednak 30 stycznia 1951 wikariuszami generalnymi prymasa Polski. Księża i katolicy świeccy zaczęli zatem podlegać na tych ziemiach bezpośrednio jurysdykcji prymasa Polski, a tym samym więź Kościoła katolickiego w Polsce nie została przerwana, a wprost przeciwnie – ugruntowana.

W celu uregulowania stosunków administracji kościelnej od 4 kwietnia do 1 maja 1951 r. abp S. Wyszyński przebywał w Watykanie i na polecenie papieża Piusa XII Sekretariat Stanu Stolicy Apostolskiej 18 kwietnia 1951 r. wydał dekret, udzielający prymasowi specjalnego pełnomocnictwa. To właśnie na podstawie tego dekretu abp S. Wyszyński udzielił 13 maja 1952 r. uprawnień kanonicznych wikariuszom kapitulnym¹⁷.

Rządcą rozległego ordynariatu gorzowskiego został ks. Tadeusz Załuczowski, wcześniej proboszcz parafii Świętej Rodziny w Szczecinie, a zarazem dziekan szczeciński¹⁸. Ks. prał. Załuczowski jako rządcą ordynariatu gorzowskiego nie pracował długo, gdyż zmarł 19 lutego 1952 r. Jego pogrzeb odbył się w Gorzowie 22 lutego 1952 r.¹⁹. Następnym rządcą ordynariatu został ks. mgr Zygmunt Szelażek²⁰, dyrektor Niższego Seminarium Duchownego w Słupsku, mianowany przez abp. Wyszyńskiego dekretem z 12 maja 1952 r. Nowy ordynariusz otrzymał pełne prawa biskupa rezydencjalnego ze wszystkimi obowiązkami przywiązanymi do tego urzędu²¹. Należy podkreślić, że zarówno ks. T. Załuczowski, jak i ks. Z. Szelażek wielokrotnie sprzeciwiali się naciskom władz, zmierzającym do usunięcia z ordynariatu dziekanów

¹⁶ *Komunikat Episkopatu w sprawie Ziem Zachodnich*, Warszawa 8 II 1951, „Zarządzenia Kurii Gorzowskiej” 7 (1951)1-3, s. 1.

¹⁷ K. Kowalczyk, *W walce o rząd dusz...*, s. 149, 192-195.

¹⁸ *Komunikat dla duchowieństwa i wiernych ks. T. Załuczowskiego*, Gorzów 2 II 1951, „Zarządzenia Kurii Gorzowskiej” 7 (1951), s. 1.

¹⁹ *Do wielebnego duchowieństwa*, „Zarządzenia Kurii Gorzowskiej” 8 (1952) 1-6, s. 1-2; *Do wiernych diecezji*, Gorzów Wlkp 20 II 1952, „Zarządzenia Kurii Gorzowskiej” 8(1952)1-6, s. 2-3; J. Anczarski, *Ostatnia droga Ordynariusza diecezji Gorzowskiej*, „Zarządzenia Kurii Gorzowskiej” 8 (1952) 1-6, s. 5-10.

²⁰ *Nowy Rządcą Diecezji Gorzowskiej*, „Zarządzenia Kurii Gorzowskiej” 8 (1952) 1-6, s. 10-12.

²¹ *Ordynariusz Gorzowski otrzymał pełne uprawnienia biskupa rezydencjalnego*, „Zarządzenia Kurii Gorzowskiej” 8 (1952) 1-6, s. 13; R. R. Kufel; *Internat Biskupi i Male Seminarium Duchowne we Wschowie (1946-1956)*, Zielona Góra 2012, s.13-15.

i proboszczów uznawanych przez ówczesne władze państwowe za „wrogów ustroju”.

Podczas drugiej audiencji, która odbyła się 27 kwietnia 1951 r., Pius XII na prośbę prymasa S. Wyszyńskiego mianował biskupów tytularnych, w tym ks. Teodora Benschę w Gorzowie Wlkp. Decyzja ta nie usatysfakcjonowała jednak władz i podczas spotkania prymasa z Bolesławem Bierutem 12 maja 1951 r., prezydent podtrzymał postulat mianowania biskupów rezydencjalnych.²²

Prymas Wyszyński w 1952 r. dwukrotnie przebywał na Pomorzu Zachodnim. Podczas pierwszej podróży, którą odbywał od 28 kwietnia do 2 maja 1952 r., odwiedził m.in.: Golczewo, Przybiernów, Stepnicę, Wolin i Świnoujście. Z kolei od 29 do 30 listopada 1952 abp S. Wyszyński przebywał w Szczecinie, odprawiając msze święte dla środowiska akademickiego w kościele pw. św. Jana Chrzciciela. W homiliach zwracał on uwagę na wzajemny związek historii narodu polskiego i Kościoła katolickiego, nawoływał do wierności przykazaniom Bożym. To właśnie 30 listopada 1952 r. w szczecińskim kościele pw. św. Jana Chrzciciela ks. Z. Szelażek poinformował o mianowaniu przez Piusa XII prymasa Polski kardynałem. Świadczyło to o poparciu Watykanu dla polityki prowadzonej przez abp. S. Wyszyńskiego. W związku z nominacją abp Wyszyński „zapewniał, że dołoży wszelkich starań, aby Polska była wierną Ojcu Świętemu”...²³

Po XX zjeździe PZPR nastąpiła w kraju aktywizacja duchowieństwa i wiernych. W rezultacie w grudniu 1956 podpisano tzw. małe porozumienie między państwem a Kościołem. Jednym z jego następstw było ustanowienie przez prymasa rządcy ordynariatu gorzowskiego w randze biskupa, którym został Teodor Bensch²⁴. Nowo mianowany biskup przejął władzę w diecezji przez swego prokuratora, ks. W. Sygnatowicza 6 grudnia 1956 r.. Uroczysty ingres pierwszego biskupa gorzowskiego nastąpił natomiast w sobotę 15 grudnia 1956²⁵. Ukoronowaniem trudnej posługi bp. Benschę był przyjazd kard. Wyszyńskiego do Szczecina, Stargardu Szczecińskiego i Gorzowa w listopadzie 1957 r., zaprosił on bowiem prymasa do Szczecina w piątą rocznicę mianowania go kardynałem²⁶. Posługa bp. Benschę również trwała krótko, bowiem

²² K. Kowalczyk, *W walce o rząd dusz...*, s. 192 – 195.

²³ Tenże, s. 203-204.

²⁴ Tenże, s. 10.

²⁵ *Komunikat o objęciu rządów diecezji przez J. E. Ks. Biskupa Dr Teodora Benschę*, Gorzów Wlkp. 10 XII 1956, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 1 (1957) 1, s. 3-4.

²⁶ *Przemówienie J.E. Księdza Prymasa Stefana Wyszyńskiego do młodzieży akademickiej w Szczecinie, wygłoszone 29 XI 1957 r. w bazylice św. Jana Chrzciciela*, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 2 (1958) 1, s. 4-16; *Powitanie J. E. Ks. Kardynała Prymasa w katedrze Gorzowskiej* 1 XII 1957, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 2 (1958) 1, s. 16-18; *Podziękowanie J.E. Ks. Prymasa*, Warszawa 8 XII 1957, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 2 (1958) 1, s. 18-19.

zmarł nagle 7 stycznia 1958 r. w Szczecinie²⁷, a pogrzebano go również w katedrze Gorzowskiej²⁸. Rządy diecezją przejął po nim wikariusz kapitulny, ks. dr Józef Michalski, oficjał Sądu Biskupiego w Gorzowie Wlkp.²⁹, a 4 lipca 1958 r. następcą bp. T. Benschą został mianowany ks. dr Wilhelm Pluta³⁰. Konsekracja odbyła się w katedrze gorzowskiej 7 września 1958 r. i dokonał jej prymas Polski kard. Stefan Wyszyński przy współudziale bp. Bolesława Kominka z Wrocławia i bp. Herberta Bednorza z Katowic³¹. Nowy biskup objął jednocześnie rządy w ordynariacie³². Równocześnie z nominacją ordynariusza papież Pius XII mianował ks. dr. Jerzego Strobę bp. sufraganem dla Gorzowa.³³ Dwa lata później diecezja otrzymała drugiego sufragana w osobie bp. Ignacego Jeża³⁴. Wszyscy trzej biskupi gorzowscy pochodzili z diecezji katowickiej³⁵.

Wydarzeniem o szczególnym znaczeniu dla pracy duszpasterskiej w ordynariacie była peregrynacja kopii obrazu MB Częstochowskiej, który po 16 miesiącach 10 lutego 1963 r. został przekazany w Zielonej Górze do Żagania w archidiecezji wrocławskiej. Tego dnia przybyło do Zielonej Góry 17 biskupów na czele z kard. Wyszyńskim³⁶. Wyjątkowe znaczenie dla diecezji gorzowskiej nabrały obchody milenium chrztu Polski. Uroczystości milenijne rozpoczęły się w sobotę 5 listopada 1966 r. równocześnie w Gorzowie – stolicy biskupiej diecezji, w Szczecinie - największym mieście diecezji oraz w Międzyrzeczu - miejscu męczeństwa pięciu braci męczenników, patronów diecezji³⁷. Uczestniczyło w nich około 50 biskupów z całej Polski, przedstawiciele wyższych uczelni katolickich w Polsce, wyżsi przełożeni zakonni. Przybywały na nie również rzesze wiernych ze wszystkich parafii przygotowanych przez tridua odprawiane z duszpasterzami. Prymas Polski był 5 listopada 1967 r.

²⁷ *Komunikat o śmierci i pogrzebie Ks. Bpa Dr Teodora Benschą*, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 2 (1958) 1, s. 1.

²⁸ J. Anczarski, *Ostatnia droga, pierwszego gorzowskiego Biskupa*, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 2 (1958) 2, s. 97-106.

²⁹ *Telegram J. Em. Ks. kardynała Prymasa*, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 2 (1958) 2, s. 113.

³⁰ *Nowy Biskup – Ordynariusz dla diecezji gorzowskiej*, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 2 (1958) 9, s. 469-470.

³¹ J. Anczarski, *Uroczysty ingres i konsekracja J.E. Ks. Biskupapa Dr W. Pluty*, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 2 (1958) 10, s. 556-564.

³² L. Bończa-Bystrzycki, *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w granicach Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej (X–XX/XXI wiek)*, Koszalin 2012, s. 506-507.

³³ K.K., *Konsekracja J.E. Biskupa Dr Jerzego Stroby w Gorzowie*, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 2 (1958) 12, s. 677-679.

³⁴ *Nominacja drugiego Biskupa Sufragana*, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 4 (1960) 6, s. 343-344.

³⁵ M. Chorzeпа, *Rozwój organizacji kościelnej...*, s. 133, 136–137, 139, 144.

³⁶ Tenże, s. 145.

³⁷ *Millenium Diecezji Gorzowskiej*, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 11 (1967) 1-2, s. 1.

w Szczecinie, gdzie wygłosił kazanie *Jesteśmy tutaj od dawien dawna*³⁸ oraz w Gorzowie³⁹, a w lipcu 1967 r. zagościł w Kołobrzegu⁴⁰.

2. Znaczenie prymasa Stefana Wyszyńskiego w ustanowieniu przez papieża Pawła VI diecezji koszalińsko-kołobrzeszkiej oraz okoliczności przyjazdów do Koszalina i Kołobrzegu

Prymas Wyszyński już w grudniu 1969 r. udał się z kilkoma biskupami do Rzymu, gdzie przedłożył papieżowi Pawłowi VI memorandum podpisane przez 56 biskupów w sprawie regulacji kościelnych na Ziemiach Zachodnich i północnych⁴¹. Sprawa nie była jednak prosta, bowiem Stolica Apostolska miała erygować nowe diecezje w miejsce istniejących diecezji niemieckich, objętych nadal obowiązującym konkordatem z 1933 r. 7 grudnia 1970 r. między Polską a RFN podpisano układ uznający granicę na Odrze i Nysie. Po ratyfikacji przez Bundestag układu polsko-niemieckiego, co nastąpiło 17 maja 1972 r., prymas wystosował do Pawła VI list datowany 31 maja 1972 r., w którym prosił m.in. o ustanowienie diecezji lubuskiej ze stolicą w Gorzowie, diecezji kamienieckiej ze stolicą w Szczecinie i diecezji kołobrzeszkiej ze stolicą w Koszalinie. Paweł VI przychylił się do propozycji prymasa Wyszyńskiego i 26 czerwca 1972 r. dokonał nowego podziału terytorialnego Kościoła na Ziemiach Zachodnich i Północnych Polski⁴².

Długoletnie starania ze strony prymasa Wyszyńskiego i Episkopatu Polski, ze względu na odważną decyzję papieża Pawła VI, uwieńczone zostały zatem pomyślnym wynikiem. Obok innych diecezji na polskich Ziemiach Zachodnich i Północnych, powstała także diecezja koszalińsko-kołobrzeszka, dziedzicząca spuściznę zamierzchłej przeszłości biskupstwa kołobrzeskiego. Dlatego w nawiązaniu do historycznej polskiej i kościelnej rzeczywistości tych terenów w nazwie diecezji zachowane zostało wyszczególnienie siedziby pierwszego biskupstwa tych terenów. Względy natury administracyjnej nakazywały jednak umieścić siedzibę nowej diecezji w centrum administracji cywilnej regionu.

³⁸ *List pasterski Biskupa Gorzowskiego Wilhelma Pluty 'Po obchodach Milenijnych Diecezji Gorzowskiej'* z 22 XI 1967 r., w: Bp Wilhelm Pluta, *Aby wszyscy byli jedno. Listy pasterskie*, Opole 1985, s. 92; *Jesteśmy tutaj z dawien dawna*, Autoryzowana homilia prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego wygłoszona w Szczecinie 5 XI 1966 r. podczas obchodów Milenium Diecezji Gorzowskiej, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 11 (1967) 1-2, s. 9-13.

³⁹ *Millenium Diecezji Gorzowskiej – Gorzów*, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 11 (1967) 1-2, s. 17-126; *Czyńcie sobie ziemię poddaną*, autoryzowany tekst kazania Prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego wygłoszonego w Gorzowie Wlkp. 6 XI 1967 r., „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” 11 (1967) 1-2, s. 27-34.

⁴⁰ J. Patan, *Prymas Tysiąclecia w Kołobrzegu*, „Głos Pomorza” (1992)190, s. 1.

⁴¹ P. Raina, *Arcybiskup Dąbrowski – rozmowy watykańskie*, Warszawa 2001, s. 7.

⁴² Z. Zieliński, *Kościół w Polsce 1944-2002...*, s. 196-199.

Nawiązaniem do przeszłości było także przyłączenie nowej diecezji do metropolii gnieźnieńskiej⁴³.

Prymas Polski pismem z 29 czerwca 1972 r., skierowanym do bp I. Jeża wyraził swoją radość z powodu tak pomyślnego rozwiązania sprawy, która miała niezwykle doniosłe znaczenie dla rozwoju życia religijnego i kościelnego na Ziemiach Zachodnich i Północnych Polski. Przesłał mu również w załączeniu odpis pisma Przewodniczącego Rady do Spraw Publicznych Kościoła z 26 czerwca 1972 r. o utworzeniu i organizacji nowych diecezji i o mianowaniu biskupów rezydencjalnych. Na mocy przekazanego prymasowi przez papieża upoważnienia do wykonania postanowień Stolicy Apostolskiej oraz do podjęcia wykonawczych aktów prawnych wydał on również stosowne zarządzenia⁴⁴. Następnie prymas na podstawie specjalnych uprawnień, udzielonych mu przez Stolicę Świętą, dekretem ustanowił patronów diecezji: św. Wojciecha-Adalberta, Biskupa i Męczennika – pierwszorzędnym, a św. (wówczas jeszcze błogosławionego) Maksymiliana Kolbego, Wyznawcę i Męczennika – drugorzędnym⁴⁵.

Poinformował równocześnie, że na mocy wzajemnego porozumienia trzech biskupów ordynariuszy, Diecezjalne Seminarium Duchowne w Gościkowie-Paradyżu będzie wspólnym seminarium dla wszystkich trzech diecezji do czasu, w którym nowe diecezje będą mogły zdobyć się na własne seminarium⁴⁶. Wszystkie sugestie i zalecenia kard. Wyszyńskiego zostały przez adresatów skrupulatnie wykonane⁴⁷. Ingres pierwszego ordynariusza diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej, bp. Ignacego Jeża odbył się w Koszalinie w niedzielę 22 października 1972 r.⁴⁸. Należy dodać, że pierwszy bp koszalińsko-kołobrzescki I. Jeż mianowany 20 kwietnia 1960 r. przez Jana XXIII bp. pomocniczym die-

⁴³ *Komunikat z III Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski*, „Koszalińsko-Kołobrzesckie Wiadomości Diecezjalne” 1 (1973) 1-2, s. 4-5; P. T. Mielczarek, *Jaka jest nasza nowa Diecezja Koszalińsko-Kołobrzescka?*, „Koszalińsko-Kołobrzesckie Wiadomości Diecezjalne” 1 (1973) 1-2, s. 56.

⁴⁴ *Pismo Ks. Prymasa Polski do Ks. Bpa Ignacego Jeża powiadamiające o mianowaniu go Ordynariuszem nowej diecezji Koszalińsko-Kołobrzesckiej*, Warszawa 29 VI 1972 r., „Koszalińsko-Kołobrzesckie Wiadomości Diecezjalne” 1 (1973) 1-2, s. 6-7.

⁴⁵ *Dekret prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego ustanawiający św. Wojciecha i bł. Maksymiliana Kolbego patronami diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej*, Warszawa 15 IX 1972 r., „Koszalińsko-Kołobrzesckie Wiadomości Diecezjalne” 1 (1973) 1-2, s. 18.

⁴⁶ *Dekret Ks. Prymasa w sprawie Sądu Duchownego dla Diecezji koszalińsko-Kołobrzesckiej*, Warszawa 8 IX 1972 r., „Koszalińsko-Kołobrzesckie Wiadomości Diecezjalne” 1 (1973) 1-2, s. 19.

⁴⁷ *Sugestie sekretariatu Księdza Prymasa*, „Koszalińsko-Kołobrzesckie Wiadomości Diecezjalne” 1 (1973) 1-2, s. 46-47; M. Chorzępa, *Objęcie nowoutworzonej diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej przez Pierwszego Ordynariusza Ks. Biskupa Ignacego Jeża*, „Koszalińsko-Kołobrzesckie Wiadomości Diecezjalne” 1(1973)1-2, s. 50-53; *List Pasterny Ks. Bpa Ordynariusza do duchowieństwa i wiernych*, „Koszalińsko-Kołobrzesckie Wiadomości Diecezjalne” 1 (1973) 1-2, s. 25.

⁴⁸ M. Chorzępa, *Ingres pierwszego Ordynariusza diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej Ks. Biskupa Ignacego Jeża*, „Koszalińsko-Kołobrzesckie Wiadomości Diecezjalne” 1 (1973) 1-2, s. 40.

cezji gorzowskiej sakrę biskupią przyjął 5 czerwca 1960 r. w katedrze gorzowskiej również z rąk kard. S. Wyszyńskiego, a współ konsekраторami byli abp wrocławski B. Kominek i bp gorzowski W. Pluta⁴⁹.

Kolejnym doniosłym aktem było przychylne ustosunkowanie się do prośby bp. Jeża i nominacja bp. pomocniczego. Prymas Polski pismem 17 marca 1974 r. powiadomił bp. ordynariusza, że z przedstawionego „terno”, powołany został przez Stolicę Apostolską do godności biskupiej proboszcz ze Świdwina ks. kan. Tadeusz Werno⁵⁰. Na spotkaniu księży dziekanów i księży konsultatorów w kurii biskupiej 13 marca 1974 r., pismo to zostało podane do publicznej wiadomości, jak również poinformowano, że dzień konsekracji został już poprzednio ustalony z kard. prymasem na godzinę 17.00 dnia 25 maja 1974 r. Komunikat bp. Jeża do wiernych o tym wydarzeniu, odczytany został w świątyniach diecezji w niedzielę 24 marca tegoż roku⁵¹.

Uczestnicy uroczystości zgromadzili się w kościele pw. św. Józefa oraz na placu przykościelnym, wśród nich był główny konsekратор nowo mianowanego biskupa kard. S. Wyszyński, który wygłosił również okolicznościowe przemówienie⁵² oraz biskupi współkonsekраторzy: abp poznański Antoni Baraniak SDB, bp. W. Pluta z Gorzowa, bp. J. Stroba ze Szczecina, Marian Przykucki bp pomocniczy z Poznania, Paweł Socha sufragan z Gorzowa, Jan Gałęcki bp sufragan ze Szczecina, bp koszalińsko-kołobrzeski I. Jeż, bp nominat T. Werno⁵³.

I tak w katedrze koszalińskiej odbyła się pierwsza w dziejach młodej diecezji konsekracja biskupa pomocniczego. We wszystkich kościołach diecezji odśpiewano zaś hymn *Veni Creator Spiritus* oraz odmówiono modlitwę w intencji nowo konsekrowanego biskupa⁵⁴. W tym miejscu trudno ponownie nie odwołać się do skrupulatnie prowadzonych zapisków kronikarskich słupskich Sióstr Klarysek od Adoracji Najświętszego Sakramentu: „25 V 1974. Na dzień dzisiejszy została wyznaczona uroczystość konsekracji biskupa pomocniczego w naszej diecezji. Jest nim ks. Tadeusz Werno wychowanek naszych seminariów duchownych w Gorzowie (niższego) i Paradyżu-Gościkowie (wyższego). Głównym konsekratorem był Ks. Kardynał Prymas Stefan Wyszyński [...]”

⁴⁹ *Życiorys Ks. Biskupa Ordynariusza*, „Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne” 1 (1973) 1-2, s. 30-31.

⁵⁰ *Pismo prymasa Polski kard. S. Wyszyńskiego do bp. I. Jeża*, Gniezno 17 III 1974, „Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne” 2 (1974) 5, s. 121

⁵¹ *Słowo pasterskie Biskupa Diecezji-Koszalińsko-Kołobrzeskiej z okazji nominacji Biskupa pomocniczego*, Koszalin 23 III 1974, „Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne” 2 (1974) 5, s. 122-123.

⁵² *Przemówienie prymasa Polski kard. S. Wyszyńskiego podczas uroczystości udzielenia sakry biskupiej ks. bp. Tadeuszowi Werno*, Koszalin 25 V 1974 r., „Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne” 2 (1974) 7, s. 198-199.

⁵³ P.T. Mielczarek., *Uroczystość konsekracji Ks. Biskupa Pomocniczego Tadeusza Werno*, „Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne” 2 (1974) 7, s. 190-191.

⁵⁴ *Kronika diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej 1972-1992*, M. Czerner (opr.), Koszalin 1995, s. 27.

Była ta uroczystość wielkim przeżyciem dla naszej młodej diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. Ks. Biskup Ordynariusz już dawno pragnął mieć pomocnika i nawet polecił nam się modlić w tej intencji [...]”⁵⁵.

Drugi raz kard. Wyszyński gościł w Koszalinie 25 czerwca 1977 r. Dostojny gość zwiedził wówczas rozbudowujący się kościół Świętego Krzyża i spotkał się z wiernymi, a następnie z księżmi. 26 czerwca natomiast prymas dokonał poświęcenia kaplicy w rezydencji biskupa ordynariusza oraz odprawił Mszę św. W obecności sióstr zakonnych. Z Koszalina zaś udał się do Słupska⁵⁶.

Później na mocy dekretu prymasa Polski z 29 czerwca 1978 r. erygowana została Kapituła Katedralna Koszalińska, a przestała istnieć Konsulta Diecezjalna, spełniająca dotychczas rolę kapituły⁵⁷.

Z kolei na ogłoszoną wiadomość o śmierci kard. Wyszyńskiego w liście do wiernych z 31 maja 1981 r. bp Ignacy Jeż pisał: „Po strasznym dniu zamachu na życie Ojca św. Jana Pawła II, przeżyliśmy w tym samym miesiącu drugi cios, jakim była dla Kościoła w Polsce śmierć naszego metropolity – Księdza Stefana Kardynała Wyszyńskiego, Prymasa Polski, która nastąpiła w Święto Wniebowstąpienia Pańskiego, dnia 28 maja 1981 roku. Odszedł od nas człowiek wielki, któremu cała Polska ma wiele do zawdzięczenia, ale wobec którego do szczególnej wdzięczności zobowiązana jest nasza diecezja [...]”⁵⁸.

Omawiając związki sługi Bożego kard. Stefana Wyszyńskiego z Koszalinem, nie sposób pominąć zapisu dokonanego w *Kronice Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie 1980-2011*: „28 maja 1981. Wniebowstąpienie Pańskie. Podczas Mszy św. w czasie modlitwy wiernych dowiadujemy się o śmierci naszego prymasa – Stefana Kardynała Wyszyńskiego o 4.40. Wieczorem w dzienniku telewizyjnym całogodzinny program poświęcony naszemu prymasowi. 30 maja 1981. Msza św. koncelebrowana w intencji zmarłego księdza prymasa. Ojciec Myszka ślicznie przedstawia nam postać naszego prymasa jako „króla” – człowiek to rzecz święta, i męża Kościoła i rzeczywiście miłującego każdego Polaka /„moje dzieci”/. [...]. Od 8.00-22.00 modlimy się u stóp Matki Paradyskiej za prymasa Stefana Kardynała Wyszyńskiego [...]. 31 maja 1981. Uroczystości pogrzebowe Prymasa Polski Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Wszystko transmitowane przez TV./Czyżby rzeczywiście odnowa?!/ Ołtarz na Placu Zwycięstwa na tym samym miejscu, co w 1979 r. w dniu 2 czerwca – kiedy tu jest Jan Paweł II, papież Polak. Odszedł ten, „któ-

⁵⁵Archiwum Sóstr Klarysek od Wierzytwej Adoracji w Słupsku (dalej: ASKS). Kronika klasztoru 1972-1984, t. 2, s. 30-31.

⁵⁶ *Kronika diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej 1972-1992...*, s. 60; E. Wiązowski, *Kalendarium XXV-lecia diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej 1972-1997*, Kobylnica 1977, mps, s. 14-15.

⁵⁷ *Komunikat księdza biskupa ordynariusza w sprawie erygowania Koszalińskiej Kapituły Katedralnej*, Koszalin 31 V 1981 r. w: *Kronika diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej 1972-1992...*, s. 370.

⁵⁸ *Kronika diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej 1972-1992...*, s. 109

rego Bóg daje raz na 1000 lat.: Królowo Miłosierdzia spraw, by nasze serca były takimi jak serce prymasa! Amen⁵⁹.

Zgodnie z programem kołobrzeskich obchodów uroczystości Sacrum Poloniae Millennium 2 lipca 1967 r. odbyła się uroczysta celebra dziękczynna za chrzest Polski i za skarb wiary. Kard. prymas S. Wyszyński z biskupami przyjechał przed kościół parafialny św. Marcina o godz. 10.30. Przy wejściu odbyło się powitanie liturgiczne, a chór odśpiewał pieśń *Ecce Sacerdos*, po czym nastąpiło procesyjne przejście do ołtarza polowego, gdzie prymasa powitał ordynariusz diecezji bp W. Pluta. Kazanie wygłosił oczywiście najwyższy autorytet ówczesnych Polaków kard. Wyszyński. Po uroczystościach nastąpiło prywatne przejście ks. prymasa i ks. biskupów do kolegiaty, tam odbyła się adoracja Najświętszego Sakramentu oraz zwiedzenie wystawy *Kołobrzeg – parafia na szlaku Tysiąclecia*. Następnie goście wraz z prymasem przeszli na plebanię⁶⁰. Tego dnia w niedzielny poranek, przy pięknej słonecznej pogodzie, przed ołtarzem polowym, zebrała się ogromna rzesza wiernych, sięgająca aż po mury katedry, bowiem koncelebrowanej Mszy św. słuchali nie tylko kołobrzeżanie i pątnicy, którzy przybyli do Kołobrzegu z różnych stron diecezji, ale także wczasowicze i kuracjusze. Mimo że lato było w pełni i trwał okres urlopowy, dojechać w tych dniach do Kołobrzegu nie było łatwo, gdyż ówczesne władze „obrażone” na prymasa, spowodowały ograniczenie kursujących pociągów, wycofano z tras autobusy PKS oraz zamykano drogi dojazdowe. Wierni jednak nie zawiedli. W swoim wystąpieniu prymas przypomniał o posłannictwie Kościoła, jego 1000-letniej obecności w Polsce, o Słubach Jasnogórskich, mówił również o historii naszego państwa. Na zakończenie zaintonowano *Boże coś Polskę* i pieśń tę śpiewano z całym sercem, szczególne akcentując strofę: „Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie”⁶¹.

Po raz drugi kard. Wyszyński przybył do Kołobrzegu w niedzielę 17 sierpnia 1975 r. na uroczystości jubileuszowe 975-lecia istnienia metropolii gnieźnieńskiej, do której w roku 1000. należało również biskupstwo kołobrzeskie. Bp koszaliński I. Jeż na obchody te zaprosił wielu dostojników Kościoła w Polsce. Wśród zaproszonych gości znalazł się również metropolita krakowski kard. Karol Wojtyła⁶², który przewodniczył Mszy św. koncelebrowanej,

⁵⁹ *Kronika Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie 1980-2011*. Koszalin 2011, s.14-15.

⁶⁰ Archiwum Rzymskokatolickiej Parafii Świętej Rodziny i św. Judy Tadeusza w Słupsku, *Kronika parafii pw. Św. Rodziny i św. Judy Tadeusza w Słupsku 1949 – 1968, t. 1*, b. sygn., b. pag.

⁶¹ J. Patan, *Prymas Tysiąclecia w Kołobrzegu...*, s. 1.

⁶² *Zaproszenie na uroczystości do 975-lecia istnienia Metropolii Gnieźnieńskiej, do której w roku 1000 należało również biskupstwo w Kołobrzegu na niedzielę dnia 17 sierpnia R.P. 1975, w: Biskup Ignacy Jeż Ordynariusz Koszalińsko-Kołobrzegi. Listy pasterskie oraz komunikaty do kapłanów i wiernych w diecezji w latach 1972 – 1989*, P. T. Mielczarek (red), Szczecin 1989, s. 45.

podczas której kazanie znowu wygłosił kard. S. Wyszyński⁶³. W wielu kronikach parafialnych można doczytać się, iż na uroczystości w do Kołobrzegu z dekanatów słupskich oraz poszczególnych parafii wyjeżdżały liczne pielgrzymki na czele ze swoimi duszpasterzami. Z osobą kard. Wyszyńskiego wiąże się poza tym przywrócenie do istnienia 25 września 1979. Kołobrzeszkiej Kapituły Kolegiackiej⁶⁴.

3. Związki kardynała Stefana Wyszyńskiego ze Słupskiem

Po raz pierwszy kard. Wyszyński zamierzał przybyć do Słupska już w 1950 r. Proboszcz parafii pw. NMP Królowej Różańca św. w Słupsku i dziekan dekanatu Słupsk ks. prał. Karol Chmielewski skierował nawet w tej sprawie 22 czerwca 1950 r, pismo do Miejskiej Rady Narodowej w Słupsku, którego treść brzmiała: „Dnia 30 czerwca 1950 r. o godz. 15.30 przyjedzie do Słupska, ks. arcybiskup Stefan Wyszyński, który wizytuje większe parafie i objeżdża Ziemię Odzyskane dla zadokumentowania i podkreślenia, że granica Odra-Nysa jest nienaruszalna. Na powitanie ks. Prymasa wyjdzie z kościoła Mariackiego tradycyjna procesja przez ul. Łukasiewicza na Plac Zwycięstwa, gdzie przy bramie triumfalnej nastąpi powitanie ks. Prymasa, po czym procesja wróci tą samą trasą do kościoła Mariackiego. Proszę również o pozwolenie na powitanie ks. Prymasa przez parafian przy pierwszych domach mieszkalnych, pożegnanie przy ostatnich domach w Słupsku. Ks. K. Chmielewski proboszcz i dziekan”⁶⁵. Przewodniczący MRN zaś pismem z 27 czerwca 1950 r. opatrzonym klauzulą „TAJNE” wiadomość tę przekazał Urzędowi Bezpieczeństwa Publicznego w Słupsku: „Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Słupsku zawiadamia, iż ostatnio wpłynęło podanie Parafii Najświętszej Maryi Panny w Słupsku o wydanie zezwolenia na zorganizowanie uroczystości kościelnej w dniu 30 czerwca br. związanej z przyjazdem do m. Słupska Prymasa Polski, ks. arcybiskupa Stefana Wyszyńskiego, według programu przedstawionego w podaniu. W związku z powyższym prezydium zwraca się o zajęcie stanowiska i wypowiedzenia się w powyższej sprawie”. Do wizyty tej jednak nie doszło, a przyczynę tego możemy odnaleźć w odręcznej adnotacji urzędnika słupskiego ratusza zamieszczonej na odwrocie pisma ks. Chmielewskiego: „W dniu 30.6.1950 r. Ks. Chmielewski oświadczył telefonicznie, że przyjazd Prymasa

⁶³ E.G. Wiązowski, *Bł. Papież Jan Paweł II a region słupski*, „Saeculum Christianum” 18,1 (2011), s. 127.

⁶⁴ *Dekret erekcyjny Kołobrzeszkiej Kapituły Kolegiackiej*, w: *Kronika diecezji koszalińsko-kołobrzeszkiej 1972-1992...*, s. 374.

⁶⁵ Archiwum Państwowe w Koszalinie Oddział w Słupsku (dalej: APS), Miejska Rada Narodowa i Zarząd Miejski w Słupsku 1950, sygn. 197, s.95.

Wyszyńskiego został odwołany z powodu jego koniecznego pobytu na konferencji Episkopatu⁶⁶.

Abp Wyszyński przybył natomiast do Słupska rok później i ks. Chmielewski odnotował w Kronice parafialnej: „Wielkim przeżyciem w parafii był przyjazd (do Słupska) J. E. Ks. Prymasa Polski. Prymas Wyszyński przybył do Słupska w dniu 9 lipca 1951 r. Podczas kilkudniowego pobytu (od niedzieli do piątku) Ks Prymas miał nauki i udzielał błogosławieństwa: matkom, ojcom, młodzieży męskiej i żeńskiej oraz dzieciom. Szczególnie wzruszający był moment, gdy ks. Prymas na placu przed kościołem Mariackim udzielał błogosławieństwa niemowlętom, przechodząc pomiędzy wózkami (było ich kilka tysięcy, rozmawiał bardzo serdecznie z matkami. Błogosławieństwo dzieci trwało od godz. 18.00 do 21.30 wobec licznie zgromadzonych wiernych (około 25 000)⁶⁷. Podobny wpis poczyniły w Kronice swojego klasztoru słupskie siostry klaryski: „W 1951 r. zaszczycił nas swoją obecnością Jego Eminencja Najprzewielebniejszy Ksiądz Prymas. Korzystając z okazji goszczenia u siebie tak zacnego Gościa, poprosiliśmy o poświęcenie chóru zakonnego i całego klasztoru, choć nie wszystko było jeszcze ukończone [...]”⁶⁸.

Związek kard. Wyszyńskiego z siostrami klaryskami ze Słupska zaczął się cztery lata wcześniej, gdyż w styczniu 1957 r., obyło się wprowadzenie sióstr do klauzury klasztornej i zamknięcie jej dokonane przez delegata prymasa Polski, którym był ks. prał. K. Chmielewski⁶⁹. 8 listopada 1964 r. jego następcą ks. prał. Witold Szymczukiewicz w obecności ks. rektora kan. Kazimierzem Terleckiego zaś zgromadzonym w rozmównicy siostrom odczytał dekret nominacji nowo wybranej matki na przełożoną klasztoru. Tym samym dekretem prymas odwoływał z obowiązku przełożonej poprzednią matkę. Z kolei 16 stycznia 1965 r. został odczytany przez ks. Szymczukiewicza również w obecności ks. Terleckiego wszystkim matkom i siostram w rozmównicy klasztornej dekret kard. Wyszyńskiego ustanawiający nowy Zarząd Klasztoru, bowiem zatwierdzenie wyborów w klasztorze zostało zastrzeżone właśnie prymasowi Polski. Odnosiło się to przede wszystkim do urzędu przełożonej. Następnie 10 czerwca 1969 r. siostry klaryski otrzymały dekret prymasa zezwalający na odprawianie raz w tygodniu mszy św. w chórze klasztornym⁷⁰, a 24 października 1972. r. otrzymały wiadomość, że ks. prymas życzy sobie, aby w ich kościele klasztornym odbywały się nabożeństwa dla wiernych obrządku grecko-

⁶⁶ APS, Miejska Rada Narodowa i Zarząd Miejski w Słupsku 1950, sygn. 197, s.94.

⁶⁷ Archiwum Parafii pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Różańca Świętego w Słupsku (dalej APMS). *Kronika parafii pw. NMP Królowej Różańca Świętego w Słupsku 1945-1964, t. 1, b. sygn., b. pag.*

⁶⁸ ASKS, *Kronika klasztoru...*, t. 1, b. sygn., b. pag.

⁶⁹ APMS, *Kronika Parafii pw. NMP Królowej Różańca Świętego w Słupsku 1962-1984, t. 2, b. sygn., b. pag.*; E. Wiązowski, *Oddane adoracji Najświętszego Sakramentu*, „Gość Niedzielny” 71(1994)48, s. II.

⁷⁰ ASKS, *Kronika klasztoru...*, t 1, s. 448-490, 510.

katolickiego⁷¹. Stosowny dekret kard. Wyszyńskiego przełożona otrzymała 28 stycznia 1974 r., a 16 października została zawarta umowa między pomiędzy upoważnionym przedstawicielem obrządku bizantyjsko-ukraińskiego ks. infułatem Arynkiem a matką przełożoną, dotycząca udostępniania kościoła do odprawiania wszelkich nabożeństw wiernym tego obrządku oraz sprawowania wszelkich duszpasterskich czynności, jak: chrzty, śluby i pogrzeby. Grekokatolicy korzystali z kościoła klasztornego pw. św. Ottona przez trzy lata, tj. do czasu udostępnienia im przez ks. proboszcza Jana Girjatowicza kościoła parafialnego pw. św. Jacka w Słupsku⁷².

Do drugiej wizyty kard. S. Wyszyńskiego w Słupsku doszło dopiero 26 lat później, w Słupsku bowiem w niedzielę 26 czerwca 1977 r miała miejsce kulminacyjna część obchodów jubileuszu 5-lecia diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Ks. Prymas z Koszalina udał się wówczas na teren budowy kościoła pw. św. Marii Kolbego. W kazaniu ks. prymas głosił: „[...]Pozwólcie, że przypomnę Wam jeszcze, co jest warunkiem ładu i skutecznej pracy Kościoła. Naprzód trzeba uznać jego obecność, pogodzić się z tym, że Kościół przyszedł tutaj z Gniezna do Kołobrzegu i Koszalina przed blisko tysiącem lat. Chociaż później przysły bolesne chwile, Kościół Boży, decyzją Ojca Świętego Pawła VI, wrócił tutaj znowu, wznawiając diecezję kołobrzeską w powiązaniu z koszalińską i rozpoczynając pracę przez waszego Biskupa i kapłanów, którzy przy Was stanęli. Trzeba więc uznać obecność Kościoła na tym miejscu, nie droczyć się z Kościołem, nie wydzielać mu praw, bo Kościół obecny tutaj ma, ze względu na swoje wielkie zasługi w tej ziemi, oczywiste prawa o charakterze publiczno-prawnym. Te słuszne prawa Kościoła powinny być tu uznane. Nie wystarczą takie czy inne przywileje. My nie oczekujemy dla Kościoła przywilejów – ani tu, ani w Gnieźnie, ani w Warszawie, ani we Wrocławiu, w Krakowie czy Przemyślu. My chcemy uznania Kościoła, który jest obecny w naszej Ojczyźnie od dziesięciu wieków, służy jej wytrwale i krzywdy dotychczas nigdy jej nie wyrządził. Nawet politycy uznają, że Kościół w Polsce zawsze jednoczył się z podstawowymi zadaniami Narodu,

⁷¹ Po drugiej wojnie światowej Kościół grekokatolicki doświadczył radykalnych zmian strukturalnych w wyniku przesiedlenia w 1947 r. ludności ukraińskiej do ukraińskiej części ZSSR oraz na ziemie zachodnie i północne. Po aresztowaniu w 1946 r. grekokatolickiego bp. przemyskiego Józefa Kucyłowskiego oraz jego sufragana Łokaty i przekazaniu ich ukraińskiemu NKWD, ordynariuszem dla grekokatolików w Polsce był każdorazowy prymas Polski, który funkcję tę pełnił przy pomocy grekokatolickiego wikariusza. Dopiero 16 stycznia 1991 r. papież Jan Paweł II ordynariuszem dla grekokatolickiej diecezji przemyskiej z jurysdykcją na terenie całej Polski mianował bp. Jana Martyniaka. Wyrażając swoje życzenie siostronom klaryskom kard. Wyszyński jako ordynariusz grekokatolików miał zatem na uwadze potrzeby duszpasterskie wiernych tego obrządku w okolicach Słupska. J. S. Gajek, J. Kosmowski, *Grekokatolicy*, w: *Encyklopedia katolicka* (dalej: *Ek*), t. 6, Lublin 1993, kol. 141 – 145; S. Nabywaniec, *Kocyłowski, Kocyło Józef*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 9, kol. 272-273.

⁷² ASKS, *Kronika klasztoru...*, t. 2, s.12-13, 36-37.

współdziałał z nim, dając mu światło Ewangelii i moce Ducha Bożego [...] ⁷³. Po Mszy św. kard. Wyszyński dokonał poświęcenia placu budowy i kamienia węgielnego pod budowę nowego kościoła ⁷⁴. Kamień ten pochodził z Bazyliki św. Piotra w Rzymie ⁷⁵. Na koniec poświęcone zostały specjalne tablice, które mały upamiętnić przynależność parafii do diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej w 1977 r. Tablice te zostały przekazane księżom dziekanom, a ci z kolei przekazali je delegacjom przybyłym z poszczególnych parafii ich dekanatu. Wmurowane we frontowe ściany kościołów parafialnych miały stać się historycznym świadectwem życia Kościoła na tych ziemiach ⁷⁶.

Z zapisków poczynionych w Kroniki parafii Mariackiej w Słupsku dowiadujemy się, że „na uroczystości na słupskim Zatorzu przybyła również część Episkopatu Polski, a Mszy św. koncelebrewanej przewodniczył metropolita wrocławski, abp Henryk Gulbinowicz, że na placu przed budującym się kościołem zgromadziły się tłumy wiernych [...]. Uroczystości były udane i mimo przelotnych deszczów pogoda również dopisała, lecz Ks. Prymas nie czuł się najlepiej, prawie nie jadł” ⁷⁷. Z zapisków kronikarskich parafii pw. św. Maksymiliana Kolbego w Słupsku wynika, że w Eucharystii na placu budowy nowego kościoła uczestniczyło ponad 45 tys. wiernych ⁷⁸.

Z tej okazji z soboty na niedzielę była również w kościele klasztorным pw. św. Ottona adoracja nocna, przybyłych na tę uroczystość pątników. Po południu tego dnia klasztor ponownie odwiedził prymas S. Wyszyński, m. in. w towarzystwie bp. I. Jeża, abp. Gulbinowicza i bp. Michalskiego z Gniezna oraz ks. prał. Wiktora Paneckiego. Dostojni goście przeszli także do chóru zakonnego sióstr klarysek, gdzie przemówił najpierw bp. I. Jeż, a następnie kard. Wyszyński ⁷⁹.

⁷³ Archiwum Instytutu Prymasowskiego Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie, Zbiór kazań, Kazanie kard. Stefana Wyszyńskiego wygłoszone na uroczystości 5-lecia erygowania Diecezji Koszalińsko-Kołobrzesckiej wygłoszone w Słupsku 26 czerwca 1977 r., Warszawa 1 VIII 1977, mps, s. 1-6.

⁷⁴ E. Wiązowski, *Parafia św. Maksymiliana Marii Kolbego w Słupsku*, „Gość Niedzielny” 73 (1996) 38, s. 17.

⁷⁵ H. Bulczak, J. Jagusiak, *Kościół naszym domem czyli 40 lat Diecezji Koszalińsko-Kołobrzesckiej 35 lat Parafii pw. św. Maksymiliana Kolbego w Słupsku*, Słupsk 212, s. 46.

⁷⁶ *Kronika diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej 1972-1992...*, s. 60-61

⁷⁷ APMS, *Kronika Parafii...*, t. 2, b. sygn., b. pag.

⁷⁸ Archiwum Rzymskokatolickiej Parafii pw. św. Maksymiliana Kolbego w Słupsku. *Kronika parafii pw. św. Maksymiliana Kolbego w Słupsku 1977-1991*, b. sygn., b. pag.

⁷⁹ ASKS. *Kronika klasztoru...*, t 2, s. 93.

4. Świadczenia pamięci o słudze Bożym kardynale Stefanie Wyszyńskim

Na temat wizyt kard. Stefana Wyszyńskiego w Kołobrzegu, Koszalinie czy Słupsku trudno doszukać się jakichkolwiek wzmianek w lokalnej prasie Pomorza Środkowego z tamtych czasów. Po jego śmierci natomiast w „Głosie Pomorza” zamieszczono przedruk informacji podanych przez Polską Agencję Prasową w piątkowo-sobotnio-niedzielnym numerze z 29-30-31 maja 1981 r. pt. *Zmarł Prymas Polski*⁸⁰ oraz treść *Depeszy Jana Pawła II*⁸¹. W poniedziałkowym numerze zaś z 1 czerwca znalazła się informacja PAP *Uroczystości pogrzebowe prymasa Polski, księdza kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie*⁸² oraz relacja z obchodów uroczystości pogrzebowych na terenie województw koszalińskiego i słupskiego⁸³.

⁸⁰ PAP, *Zmarł Prymas Polski*, „Głos Pomorza” (1981) 108, s. 1-2.

⁸¹ *Depesza Jana Pawła II*, „Głos Pomorza”. (1981) 108, s. 1-2.

⁸² PAP, *Uroczystości pogrzebowe prymasa Polski, księdza kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Głos Pomorza” (1981) 109, s. 1-2.

⁸³ „W obu województwach Pomorza Środkowego ostatnie dni upłynęły pod znakiem ogłoszonej w całym kraju żałoby po śmierci prymasa Polski, ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego. Na gmachach urzędów państwowych lub przed ich frontonem zawisły – opuszczone do połowy masztów – flagi o barwach narodowych. Spowite kirem biało-czerwone flagi powiewały na budynkach wielu zakładów pracy i instytucji, w ich najbliższym otoczeniu. W dniach żałoby odwołano imprezy rozrywkowe, kulturalne, imprezy sportowe, nieczynne były kina.

W poszczególnych parafiach i kościołach diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej odbywały się specjalne nabożeństwa żałobne w intencji zmarłego księdza prymasa, zbiorowe modły wiernych. W liturgii żałobnej istotne miejsce zajmował kult Maryjny, tak nierozłącznie związany z życiem i działalnością kardynała Wyszyńskiego. Zgodnie z tradycją kościelną maj jest miesiącem szczególnie poświęconym kultowi Maryjnemu.

W minioną sobotę w Katedrze Mariackiej w Koszalinie odbyła się w godzinach rannych msza św. koncelebrowana w intencji zmarłego ks. prymasa. Odprawił ją w asyście duchownych ordynariusz diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej, ks. biskup Ignacy Jeż. Również w dniu wczorajszym o godz. 10 w katedrze odprawiono żałobną mszę św. koncelebrowaną. Nabożeństwa żałobne odbywały się w tych dniach także w Słupsku oraz w wielu innych miastach i wioskach Pomorza Środkowego. Wielkość zasług prymasa Wyszyńskiego dla Kościoła, dla swojego narodu i kraju była powszechnym tematem kazań duszpasterskich. W świątyniach całego nadmorskiego regionu jego śmierć obwieszczwały dzwony, spowite kirem wizerunki zmarłego, jak również flagi narodowe i chorągwie kościelne. U wejścia do prezbiterium koszalińskiej katedry, obok głównego ołtarza, ustawiono duży malarski portret prymasa przesłonięty w rogu czarną wstęgą, na tle biało-czerwonej flagi.

W głównych uroczystościach żałobnych, jakie odbyły się wczoraj po południu w Warszawie uczestniczyło liczne duchowieństwo i wierni z obu województw Pomorza Środkowego. Wśród delegacji oddających ostatni hołd prymasowi, znajdowała się m.in. kilkunastoosobowa delegacja reprezentująca Tymczasowy Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” regionu „Pobrzeże” z siedzibą w Koszalinie. Dzięki transmisjom telewizyjnym i radiowym mieszkańcy nadmorskiego regionu mogli współuczestniczyć w uroczystościach związanych z pogrzebem ks. kardynała Wyszyńskiego, jak również przypomniane w tych dniach na antenie radiowej fragmenty kazań z różnych okresów oraz liczne wspomnienia dotyczące jego osoby.

Pamięć o prymasie Polski kard. Stefanie Wyszyńskim przetrwała w wielu różnych formach. Ma on między innymi swoje pomniki w rodzinnej Zuzeli na Podlasiu, na pomnik ten odbywała się zresztą w sierpniu 1987 r. zbiórka pieniędzy również w Słupsku⁸⁴. W 2001 r. pomnik poświęcony kard. Wyszyńskiemu autorstwa Czesława Dźwigaja postawiono przy kościele pw. św. Jana Chrzyciela w Szczecinie⁸⁵. W 1982 r., w rocznicę sześćsetlecia Jasnej Góry, z inicjatywy bp. Jeża na ścianie katedry koszalińskiej umieszczone zostało upamiętnienie kard. Stefana Wyszyńskiego, wykonane z brązu przez Zygmunta Wujka. Nad stojącą postacią prymasa w szatach liturgicznych i z pastorałem, znajduje się wizerunek MB. Częstochowskiej oraz daty 1382-1982. Odświeżenie płaskorzeźby związane było z uroczystościami 10-lecia diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej. 25 czerwca 1982 r., w przeddzień obrad Konferencji Episkopatu Polski w Koszalinie, kiedy to zebrała się Rada Główna Konferencji Episkopatu Polski i po zakończeniu kard. prymas Józef Glemp w obecności biskupów i kardynałów odświeżył i poświęcił owo upamiętnienie z napisem:

„PERILLUSTRISSIMO ECCLESIAE IN PATRIA NOSTRA
PRIMATI STEPHANO S.R.E. CARDINALI WYSZYŃSKI
SACRI POLONIAE MILLENNI AUCTORI INOBILITO – IN
DECENNIO A REEXSISTENTIA SUA FELICITER PERAC-
TO DIOCESIS COSLINENSIS – COLUBREGANAE”⁸⁶.

Nazwę kard. Stefana Wyszyńskiego nadano ulicom niektórych miast pomorskich, jak choćby w Szczecinie, Koszalinie, Lęborku czy w Słupsku. Ulica Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Słupsku otrzymała tę nazwę w 1982 r.⁸⁷. Dzięki zachowanym aktom znamy szczegóły nadawania nazwy tej ulicy. Otóż 30 stycznia 1982 r. przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej w Słupsku Jerzy Bytnerowicz zapoznał zebranych z wnioskiem dotyczącym zmiany nazwy ul. Mikołajskiej na ulicę Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Propozycja ta wpłynęła od radnej Krystyny Marczyk. Wniosek ów zgłosili wyborcy na spo-

Z obu województw Pomorza Środkowego wysłano w ostatnich dniach do Episkopatu Polski wiele depech kondolencyjnych w związku ze zgonem prymasa Stefana Wyszyńskiego. Ich nadawcami były m.in. instytucje, organizacje społeczne i związkowe, jak również osoby prywatne” Woj., *Uroczystości pogrzebowe prymasa Polski księdza kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Głos Pomorza” (1981) 109, s.1-2.

⁸⁴ APŚJS. *Kronika parafialna Parafii pw. św. Jacka w Słupsku 1981 - 1990*, b. sygn., s. 37.

⁸⁵ <http://www.szczecin.eu>, 20 II 2013, h 14.43.

⁸⁶ (NAJCZCIGODNIEJSZY DUSZPASTERZ PRZEWODNICZĄCY KOŚCIOŁA W NASZEJ OJCZYŹNIE. JEGO EMINENCJA KSIĄDZ BISKUP, PRYMAS KARDYNAŁ STEFAN WYSZYŃSKI, ORGANIZATOR NIEZAPOMNIANEGO JUBILEUSZU TYSIĄCLECIA POLSKI – NA DALSZE DZIESIĘCIOLECIA POWROTU DO MACIERZY, NIECH UŚWIĘCA I USZCZĘSLIWIA SWOIM WSTAWIENICTWEM DIECEZJĘ KOSZALIŃSKO-KOŁOBRZESKĄ). L. Laskowski, *Pomniki Koszalina*, Koszalin 2009, s. 20-21.

⁸⁷ Z. Romanow, *Nazwy ulic Słupska w XX w.*, w: *VI Konferencja Kaszubsko-Pomorska*, Poznań 2001, s. 97, 117.

tkaniu z radnymi. Komisja Przestrzegania Prawa i Porządku Publicznego po omówieniu przedstawionej propozycji ustosunkowała się pozytywnie do zmiany nazwy proponowanej ulicy. Prezydium MRN w Słupsku w drodze głosowania jednomyślnie postanowiło zaopiniować pozytywnie zmianę ulicy na Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz propozycję tę przedłożyć pod obrady najbliższej sesji MRN.

Na posiedzeniu Prezydium MRN w Słupsku odbytym w dniu 27 czerwca 1982 r. jeden z członków Prezydium MRN poinformował jednak, że na posiedzeniu Komisji Prawa i Porządku Publicznego MRN ustosunkowano się negatywnie do zmian nazw ulic już istniejących, powołując się m. in. na koszty z tym związane czy zmiany przemeldowania oraz na to, że nazwy ulic nadawali poprzednicy i należy uszanować już wcześniej podjęte decyzje, a nowe nazwy nadawać ulicom nowoprojektowanym. Taką decyzję dzień wcześniej podjął Zespół Radnych MRN członków PZPR. Racje przedmówcy, by nie zmieniać nazw starych ulic, uznał zastępca przewodniczącego MRN. Henryk Kaczyński, lecz zauważył, że w przypadku ul. Mikołajskiej sprawa została załatwiona przez Prezydium MRN 30 stycznia 1982 r., która zaopiniowała pozytywnie zmianę ulicy Mikołajskiej na ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, dodając, że uważa, iż sprawę należy załatwić do końca i powyższą propozycję przedłożyć pod obrady Radzie.

Wniosek H. Kaczyńskiego poparł członek Prezydium MRN Czesław Huryłowicz (ZSL) uzasadniając, że przy ul. Mikołajskiej nie ma ani jednego urzędu czy instytucji. Zastępca przewodniczącego MRN Tadeusz Jarecki (PZPR) z kolei uważał, że nie należy mimo wszystko zmieniać nazwy ul. Mikołajskiej, a nowe nazwy należy jednak nadawać nowym ulicom na nowych osiedlach, argumentując, że zmiany nazw ulic mogłyby wprowadzać dezorientację w adresach, co nie byłoby wskazane z uwagi na trwający wówczas stan wojenny.

Przewodniczący Miejskiej Komisji Stronnictwa Demokratycznego Tadeusz Kleszczewski uważał natomiast, iż faktycznie nowe nazwy należałoby nadawać nowym ulicom, ale sprawa ulicy Mikołajskiej była już dawno przedmiotem obrad, decyzje w tej sprawie zostały podjęte i należy je konsekwentnie realizować. Inny z ówczesnych członków Prezydium MRN Jan Szumski zaproponował przewodniczącemu MRN, aby sprawę zmiany ul. Mikołajskiej na ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego uzgodnić z władzami wojskowymi. Przewodniczący MRN J. Bytnerowicz oświadczył zaś kategorycznie, że spraw należących ustawowo do kompetencji Rady, a nie kolidujących z przepisami stanu wojennego nie będzie uzgadniać z władzami wojskowymi, a jeśli byłby zmuszony do poddania działalności Rady bezpośredniemu nadzorowi oraz kontroli wojskowej – bezzwłocznie złoży rezygnację z pełnionej funkcji i dodał „że nie ma żadnych podstaw do stwierdzenia takich tendencji – sam zaś jest głęboko przekonany, że nadanie nazwy ulicy nie jest żadnym wypaczeniem i spotyka się z głęboką akceptacją większości społeczeństwa. Wyrazem uzna-

nia zasług Kardynała Wyszyńskiego ze strony Rządu był udział jego przedstawicieli na wysokim szczeblu na pogrzebie Kardynała. Znaczenie udziału katolików w życiu społeczno-gospodarczym kraju wielokrotnie podkreśla I Sekretarz KC PZPR, Premier Rządu, Generał Armii Wojciech Jaruzelski [...]. Sam Kardynał nawiązywał do zgody narodowej i pojednania, a więc idei, którą obecnie z całą mocą się oficjalnie głosi⁸⁸.

Po dyskusji, Prezydium MRN w Słupsku przystąpiło do głosowania i za wnioskiem w sprawie zmiany nazwy ulicy Mikołaskiej na ulicę Kardynała S. Wyszyńskiego wypowiedziało się 4 członków Prezydium, przeciwko 5⁸⁹. Ostatecznie jednak MRN w Słupsku na sesji 29 marca 1982 r. większością głosów przy 4 wstrzymujących się oraz 2 przeciwnych uchwaliła przyjęcie zasady zaniechania dalszych zmian istniejących nazw ulic i ograniczenia się do nadawania nowych nazw wyłącznie nowo powstającym ulicom, lecz utrzymano w mocy postanowienie Prezydium MRN z 27 marca 1982 r. w sprawie nadania jednej z ulic imienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego⁹⁰.

Kard. Stefan Wyszyński 11 czerwca 2010 r. został patronem gimnazjum w Redzikowie koło Słupska. Inicjatorką nadania imienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego dla gimnazjum była dyrektor Zespołu Szkół w Redzikowie Elżbieta Domańska. Wybór patrona nastąpił w trakcie ankietowych konsultacji z uczniami i rodzicami. Kard. Wyszyński zdobył ich zdecydowane poparcie. Uroczystość rozpoczęła polowa Msza św., którą na schodach gimnazjum celebrował bp koszalińsko-kołobrzegi Edward Dajczak. Dokonano wówczas także wręczenia sztandaru szkole, który z pomocą sponsorów ufundowali rodzice. Przedstawicielka Instytutu Kardynała Wyszyńskiego z Warszawy przekazała zaś do szkolnej izby tradycji ikonę MB Częstochowskiej, która przez wiele lat towarzyszyła kard. Wyszyńskiemu. Ks. prałat Jan Gierjatowicz natomiast zaprezentował makietę pomnika prymasa Wyszyńskiego, który miał być zbudowany w Słupsku, lecz dotąd nie powstał. Odsłonięto również tablicę pamiątkową, którą poświęcił bp E. Dajczak.⁹¹

Zamysł wystawienia przy kościele Mariackim w Słupsku od strony Starego Rynku pomnika kard. Stefana Wyszyńskiego powstał już po przemianach ustrojowych. Artysta plastyk Jan Konarski wykonał nawet miniaturowy prototyp pomnika, który przejął ks. prał. Jan Gierjatowicz. Niewykluczone, że zamysł doczeka się realizacji i obok kościoła Mariackiego stanie jednak pomnik kard. Wyszyńskiego, który w przeszłości obok tej świątyni rozmawiał z matkami, a może znajdzie się miejsce przy kościele pw. św. Maksymiliana Kolbego, gdzie poświęcił kamień węgielny. Już w czerwcu 1990 r. przedsiönku słupskiego kościoła pw. św. Jacka zorganizowano wystawę o ks. kard. Stefanie

⁸⁸ APS, Miejska Rada Narodowa w Słupsku 1975-1992, sygn. 38, s. 5-7.

⁸⁹ Tamże, sygn. 38, s. 7-8.

⁹⁰ Tamże, sygn. 12, s. 25-26.

⁹¹ Z. Marecki, *Kardynał patronem szkoły w Redzikowie*. „Głos Pomorza” (2010) 135, s. 10.

Wyszyńskim sfinansowaną przez PAX – Oddział Wojewódzki w Słupsku⁹², w 1991 r. w Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku bp Ignacy Jeż poświęcił dwie sale na pierwszym piętrze, którym patronuje kard. Wyszyński⁹³. Organizowano również sympozja⁹⁴, wygłaszano prelekcje⁹⁵, organizowano konkursy.

Reasując można stwierdzić, że prymas Polski kard. Stefan Wyszyński troszcząc się o Ziemię Zachodnie i Północne, był niewątpliwie inspiratorem i protektorem rozwoju życia religijnego na Pomorzu Zachodnim. Kilkakrotnie odwiedzał Szczecin, Gorzów Wlkp i Zieloną Górę. Dzięki pełnomocnictwom, które uzyskał u papieża Piusa XII nie tylko zapobiegł rozłamowi Kościoła na tym terenie, lecz umocnił jego więź. Długoletnie zabiegi oraz starania kard. Wyszyńskiego w Stolicy Apostolskiej zostały uwieńczone sukcesem, bowiem w 1972 r. obok innych diecezji polskich na ziemiach zachodnich i północnych powstały diecezje gorzowska, szczecińsko-kamieńska i obejmująca Pomorze Środkowe oraz nawiązująca do tradycji dawnego biskupstwa kołobrzeskiego diecezja koszalińsko-kołobrzeska z siedzibą w Koszalinie, którą włączono w granice metropolii gnieźnieńskiej. Utworzył organy administracyjne tej diecezji: instancje sądu biskupiego, Kapitułę Katedralną Koszalińską i Kołobrzeską, Kapitułę Kolegiacką. Prymas Polski S. Wyszyński dwukrotnie odwiedził Koszalin Kołobrzeg oraz Słupsk spotykając się z duchowieństwem i głosząc nacechowaną troską o zachowanie wiary Kościoła katolickiego oraz chrześcijańskich tradycji narodu polskiego kazania. Doceniając jego znaczenie dla Kościoła, jego imieniem nazywano ulice niektórych miast Pomorza Zachodniego, dwie sale wystaw Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, wystawiono pomnik w Szczecinie, wmurowano tablice w katedrze koszalińskiej, ustanowiono patronem Gimnazjum w Redzikowie. Podejmowano również starania o wystawienie mu pomnika w Słupsku.

Streszczenie

Prymas Polski kard. Stefan Wyszyński troszcząc się o Ziemię Zachodnie i Północne był inspiratorem i protektorem rozwoju życia religijnego na Pomorzu Zachodnim. Długoletnie zabiegi oraz starania kard. Wyszyńskiego w Stolicy Apostolskiej zostały uwieńczone sukcesem, bowiem w 1972 r. obok innych diecezji polskich na Ziemiach Zachodnich i Północnych powstały diecezje:

⁹² APŚJS, Ogłoszenia duszpasterskie parafii pw. Św. Jacka w Słupsku 1980-1990, b. sygn., b. pag.

⁹³ M. Smoliński, *Poznajemy Muzeum Pomorza Środkowego*, cz. 2, „APR Ziemia Słupska” (2012) 10, s. 8-9.

⁹⁴ http://www.diecezja.szczecin.pl/wspólnoty/Uroczystość_60-lecia_ogłoszenia_nominacji_kardynalskiej_Ks._Kard.._Stefana_Wyszyńskiego, 20 VIII. 2013.

⁹⁵ http://www.gp.24.pl/aps/pbes..dll/article?AID=/20130625/SLUPSK/Będą_wspominać_kardynała_Wyszyńskiego_w_Słupsku, 20 VIII 2013.

gorzowska, szczecińsko-kamieńska i obejmująca Pomorze Środkowe oraz nawiązująca do tradycji dawnego biskupstwa kołobrzeskiego diecezja koszalińsko-kołobrzeska z siedzibą w Koszalinie. Włączono ją w granice metropolii gnieźnieńskiej. Prymas Polski dwukrotnie odwiedził Koszalin, Kołobrzeg oraz Słupsk głosząc kazania, które nacechowane były zachętą do zachowania wiary i wierności Kościołowi katolickiemu oraz chrześcijańskim tradycjom narodu polskiego.

Słowa kluczowe: kardynał, Wyszyński, prymas, Kościół, diecezja, Koszalin, Kołobrzeg, Słupsk.

Summary

Cardinal Stefan Wyszyński as the initiator and protector of the development of religious life in Western Pomerania

Poland's Primate Cardinal. Stefan Wyszyński caring for the western and northern areas was the initiator and protector of the development of religious life in Western Pomerania. Cardinal Wyszyński's long-term endeavours and efforts in the Holy See were indeed successful, as in 1972, along with other Polish dioceses in the western and northern dioceses the following ones were created: Gorzów, Szczecin–Kamieńsk, another one covering Central Pomerania and the Diocese of Koszalin–Kołobrzeg, based in Koszalin, which referred to the tradition of the former bishopric of Kołobrzeg. This was included in the boundaries of the Gniezno metropolis. The primate of Poland visited Koszalin, Kołobrzeg, and Słupsk twice. During his trips, he preached, sparing no efforts to encourage people to keep the faith and fidelity to the Catholic Church and the Christian traditions of the Polish nation.

Keywords: cardinal, Wyszyński, Primate, Church, diocese, Koszalin, Kołobrzeg, Słupsk